

การศึกษาและคัดเลือกพันธุ์ข้าวที่ทนทานต่อดินเปรี้ยวขั้นต้น (200 พันธุ์)

เจริญ ศิริอุดมภาส และวชิระ ณ พัทลุง

งานวิชาการเกษตร ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

บทคัดย่อ

การศึกษาและคัดเลือกพันธุ์ข้าวที่ทนทานต่อดินเปรี้ยวขั้นต้น (200 พันธุ์) ดำเนินการในปี 2529 – 2530 ในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ จังหวัดนราธิวาส เพื่อคัดเลือกพันธุ์ข้าวที่มีความทนทานกับดินที่มีพีเอชต่ำ โดยมีการคัดเลือกข้าวพื้นเมือง จำนวน 200 พันธุ์ที่ได้รับความนิยม โดยรวบรวมจาก 14 จังหวัดในภาคใต้ ทำการปลูกข้าวพันธุ์ละ 2 แถว จำนวน 2 ไร่ มีการใส่ปุ๋ยสูตร 16-16-8 อัตรา 30 กิโลกรัม/ไร่ โดยไม่ใส่วัสดุปรับปรุงดิน เก็บข้อมูลและให้คะแนนความทนทานต่อสภาพดินเปรี้ยว 2 ครั้ง คือ 30 และ 60 วัน หลังปักดำ โดยการให้คะแนนมาตรฐานจากสถาบันวิจัยข้าวนานาชาติ (International Rice Research Institute) พบว่าจากข้าว 200 พันธุ์ มีข้าว 15 พันธุ์ ที่สามารถทนต่อดินที่มีความเป็นกรดได้ดี คือพันธุ์ : ขาวระนอง, กันตัง, เมล็ดสั้น, ลูกขอ, หอยสังข์, ขาวตรัง, ขาวสุราษฎร์, เล็บนก, ทางไกล, กอพง, ชี้ช้าง, เหลือง, ตายก, จำปา และลูกแดง

คำสำคัญ: พันธุ์ข้าวพื้นเมือง ดินเปรี้ยว ปลูกข้าว

หลักการและเหตุผล

ด้วยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ เสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานประทับแรม ณ พระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ จังหวัดนราธิวาส ในระหว่างวันที่ 18 สิงหาคม ถึงวันที่ 3 ตุลาคม 2524 พระองค์ได้เสด็จเยี่ยมราษฎรโดยทั่วไปในเขตพื้นที่จังหวัดนราธิวาส ได้ทอดพระเนตรเห็นสภาพพื้นที่ และความจำเป็นที่จะยกระดับความเป็นอยู่ ภาวะเศรษฐกิจของประชาชนในพื้นที่ของจังหวัดนราธิวาสให้ดีขึ้น จึงได้มีพระราชกระแสรับสั่งต่อเจ้าหน้าที่ และผู้ติดตามเสด็จ ให้พิจารณาปรับปรุงกิจกรรมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ขึ้น เป็นศูนย์กลางการฝึกอบรมพัฒนาอาชีพทั้งทางการเกษตรและศิลปหัตถกรรมที่ทำจากวัสดุพื้นเมืองให้กับราษฎร เป็นศูนย์กลางการวิเคราะห์ ทดลอง วิจัย และทดสอบเกี่ยวกับการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ รวมทั้งเกษตรอุตสาหกรรมที่มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ดินเปรี้ยว และให้ผลตอบแทนสูง

สืบเนื่องจากกระแสพระราชดำรัส พระราชดำริ พระราชเสาวนีย์ และข้อแนะนำที่เกี่ยวข้องกับกรมวิชาการเกษตรระหว่างเสด็จแปรพระราชฐานมาประทับแรม ณ พระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ จังหวัดนราธิวาส ระหว่างวันที่ 3 กันยายน ถึงวันที่ 8 ตุลาคม 2528 นั้นได้ทรงมีพระราชกระแสรับสั่งว่า ในบริเวณที่ราบที่สามารถปลูกข้าวได้ ให้ทำการทดลองปลูกข้าวและควรเน้นให้เกษตรกรปลูกข้าวให้เพียงพอต่อการบริโภค รวมทั้งพืชอื่นๆ เช่นถั่ว พืชผักสวนครัวต่างๆ งานวิชาการเกษตรศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ จึงได้มีการการศึกษาและคัดเลือกพันธุ์ข้าวที่ทนทานต่อดินเปรี้ยวขั้นต้น (200 พันธุ์) ขึ้น เพื่อคัดเลือกพันธุ์ข้าวที่มีความทนทานกับดินที่มีพีเอชต่ำ สำหรับนำไปศึกษาและคัดเลือกพันธุ์ข้าวขั้นสูง ตลอดจนเป็นทางเลือกให้กับเกษตรกรที่จะนำไปเป็นแนวทางหนึ่งในการเพิ่มประสิทธิภาพการปลูกข้าวในพื้นที่ดินเปรี้ยวต่อไป

อุปกรณ์และวิธีการ

1. อุปกรณ์

- 1.1 พันธุ์ข้าวพื้นเมือง จำนวน 200 พันธุ์
- 1.2 ปุ๋ยเคมีสูตร 16-16-8

2. วิธีการ

ทำการรวบรวมพันธุ์ข้าวพื้นเมือง พันธุ์ที่เกษตรกรนิยมปลูกในท้องที่ต่างๆ ทุกอำเภอ และทุกจังหวัดในพื้นที่ภาคใต้ จำนวน 200 พันธุ์ ทำการตกกล้างเมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2529 และปักดำ เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2529 ในพื้นที่ที่ยังไม่ได้ทำการปรับปรุงดินฟิเอร์ ของดินและน้ำวัดได้ประมาณ 3.5

การทดสอบใช้แบบ 2 rows observation จำนวน 2 ซ้ำ ปักดำจับละ 3 ต้น แกวยาว 2.5 เมตร ระยะปลูก 25x25 เซนติเมตร ใส่ปุ๋ยสูตร 16-16-8 อัตรา 30 กิโลกรัม/ไร่ ให้คะแนนความทนทานต่อสภาพดินเปรี้ยว 2 ครั้ง คือ 30 และ 60 วัน หลังปักดำ โดยการให้คะแนนมาตรฐานจากสถาบันวิจัยข้าวนานาชาติ (International Rice Research Institute)

ตารางที่ 1 เกณฑ์การให้คะแนนมาตรฐานจากสถาบันวิจัยข้าวนานาชาติ (International Rice Research Institute)

คะแนน	คำอธิบาย
1	การเจริญเติบโตและการแตกกอเกือบปกติ
2	การเจริญเติบโตและการแตกกอเกือบปกติ ใบที่แก่ที่สุดมีจุดสีน้ำตาล
3	การเจริญเติบโตและการแตกกอเกือบปกติ ใบแก่ บางใบมีสีม่วงหรือสีเหลืองอมส้ม
4	การเจริญเติบโตและการแตกกอช้า ใบเปลี่ยนสีจำนวนมาก
7	การเจริญเติบโตและการแตกกอไม่สมบูรณ์ ใบส่วนใหญ่เปลี่ยนสีหรือตาย
9	พืชเกือบทั้งหมดกำลังจะตายหรือตาย

ผลการศึกษาและวิจารณ์

ได้ทำการให้คะแนนความทนทานต่อสภาพดินเปรี้ยว ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2529 และครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2529 ได้พันธุ์ที่มีแนวโน้มว่าทนทานต่อสภาพดินเปรี้ยว จำนวน 15 พันธุ์ ได้คะแนนความทนทาน 3 ได้แก่ พันธุ์ขาวระนอง, กันตัง, เมล็ดสั้น, ลูกขอ, หอยสังข์, ขาวตริง, ขาวสุราษฎร์, เล็บนก, ทางไกล, กอพง, ชี้ช้าง, เหลือง, ตายก, จำปา และลูกแดง แหล่งที่มาของข้าวพันธุ์พื้นเมืองที่มีแนวโน้มว่าทนทานต่อสภาพดินเปรี้ยวที่แสดงไว้ใน ตารางที่ 2 และข้าวทั้ง 15 พันธุ์ จะนำไปใช้ในการศึกษาและคัดเลือกพันธุ์ทนทานต่อสภาพดินเปรี้ยวขั้นสูงต่อไป

ตารางที่ 2 พันธุ์ข้าวพื้นเมืองในภาคใต้ ที่มีแนวโน้มว่าทนทานต่อสภาพดินเปรี้ยว (pH 3.5)

ลำดับ	ชื่อพันธุ์	ข้าวพันธุ์พื้นเมือง (จังหวัด)	คะแนนความ ต้านทาน	หมายเหตุ
1	ขาวระนอง	ระนอง	3	
2	กันตัง	ระนอง	3	
3	เมล็ดสั้น	ระนอง	3	
4	ลูกขอ	กระบี่	3	
5	หอยสังข์	ตรัง	3	
6	ขาวตรัง	ตรัง	3	
7	ขาวสุราษฎร์	สุราษฎร์ธานี	3	
8	เล็บนก	สุราษฎร์ธานี	3	
9	ทางไกล	สุราษฎร์ธานี	3	
10	กอพง	สุราษฎร์ธานี	3	
11	ชี้ช้าง	ปัตตานี	3	
12	เหลือง	ปัตตานี	3	
13	ตายนก	สุราษฎร์ธานี	3	
14	จำปา	สุราษฎร์ธานี	3	
15	ลูกแดง	ปัตตานี	3	

สรุป

จากการศึกษาและคัดเลือกพันธุ์ข้าวพื้นเมืองในพื้นที่ภาคใต้ จำนวน 200 พันธุ์ พบว่ามีพันธุ์ข้าวจำนวน 15 พันธุ์ ที่มีแนวโน้มว่าสามารถทนทานต่อสภาพดินเปรี้ยวได้ ซึ่งได้คะแนนความทนทาน 3 คะแนน คือมีการเจริญเติบโตและการแตกกอเกือบปกติ ใบแก่บางใบมีสีม่วงหรือสีเหลืองอมส้ม ประกอบด้วย พันธุ์ขาวระนอง, กันตัง, เมล็ดสั้น, ลูกขอ, หอยสังข์, ขาวตรัง, ขาวสุราษฎร์, เล็บนก, ทางไกล, กอพง, ชี้ช้าง, เหลือง, ตายนก, จำปา และลูกแดง

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาที่ดิน 2526 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง ตามพระราชดำริ และการพัฒนาพื้นที่พรุ
 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง 2529 รายละเอียดโครงการวิจัยดินกรดกำมะถัน และดินอินทรีย์ในพื้นที่ดินพรุ
 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง 2528 รายงานผลการดำเนินการ
 กรมพัฒนาที่ดิน 2529 การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ โครงการพัฒนาดินเค็มและดินเปรี้ยวภาคใต้
 8-11 กรกฎาคม 2529